

Dordrecht

Dordrecht Ondergronds / Briefrapport 2

**Dordrecht -
Oranjelaan/Bankastraat/Reeweg Oost**

Archeologische begeleiding

T. Hos, 2008

Colofon

Titel	Dordrecht Oranjelaan/Bankastraat/Reeweg Oost, archeologische begeleiding
ISSN	n.v.t.
Briefrapportnummer	2
Aantal pagina's	7
Auteur	T. Hos
Redactie	D. Paalman
Afbeeldingen	Bureau Monumentenzorg en Archeologie (tenzij anders vermeld)
Uitgave	Gemeente Dordrecht, 2008

Gemeente Dordrecht
Sector Stadsontwikkeling
Afdeling Inrichting Stadsdelen
Bureau Monumentenzorg en Archeologie
P: Postbus 8, 3300 AA DORDRECHT
T: (078) 639 64 02
E: monarch@dordrecht.nl
W: www.dordrecht.nl/archeologie

© Gemeente Dordrecht, 2008

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, elektronisch databestand of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave dient men zich tot de uitgever te wenden.

Administratieve gegevens

Datum rapport: juni 2008
Opdrachtgever: Gemeente Dordrecht / Stadsbeheer
Contactpersoon: L. Roelse (projectcoördinator
Oranjelaan/Bankastraat)
J. Lebeau (projectcoördinator Reeweg – Oost)

Uitvoerder: Bureau Monumentenzorg en Archeologie,
Gemeente Dordrecht

Projectleider: T. Hos
Projectmedewerkers: N. Kraal, J. Nipius en P. Sannen
Bevoegde overheid: Gemeente Dordrecht

Onderzoekmeldingsnummer: 27721

Locatie onderzoeksgebied: Provincie: Zuid-Holland
Gemeente: Dordrecht
Toponiem: Oranjelaan/Bankastraat/Reeweg-
Oost

Onderzoekscade: 0724 RIOR
Kaartblad: 44A
X - Y coördinaten: N : 106376,393 – 424977,860
ZO: 106844,707 – 424336,907
W : 106554,987 – 424448,032

Kadaster nr. Oranjelaan
Gemeente code: DDT00
Sectie: C
Perceelnummer: 6287
Eigenaar: Gemeente Dordrecht

Bankastraat
Gemeente code: DDT00
Sectie: B
Perceelnummer: 1607
Eigenaar: Gemeente Dordrecht

Reeweg Oost
Gemeente code: DDT00
Sectie: B
Perceelnummer: 1608
Eigenaar: Gemeente Dordrecht

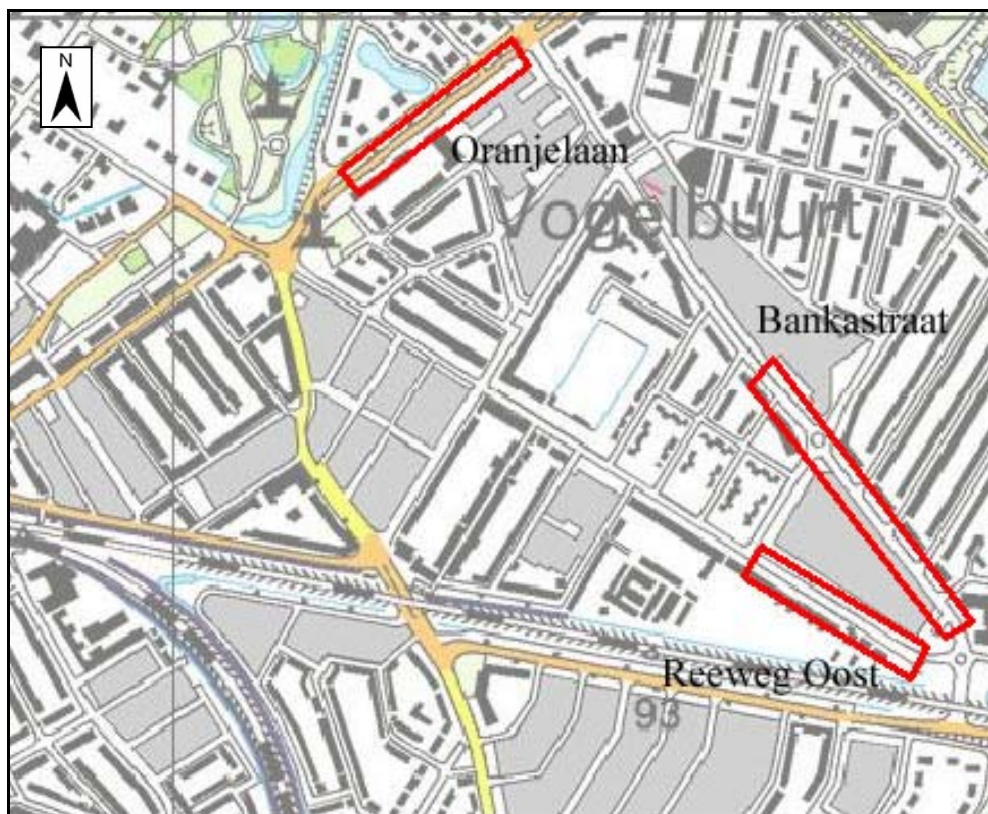
Periode Onderzoek: 20-11-2007 t/m 15-1-2008

Beheer en plaats documentatie: Analoog materiaal: Stadsdepot Gemeente
Dordrecht
Digitaal: E-depot Nederlandse Archeologie
(<http://www.edna.leidenuniv.nl/>)

Autorisatie onderzoek: J. Hoevenberg (senior archeoloog)

Afb. 1. Ligging van het plangebied binnen de Gemeente Dordrecht

Afb. 2. Ligging van het plangebied (in rood) op de topografische kaart

1. Inleiding

Om kosten te besparen in het waterzuiveringsproces is de Gemeente Dordrecht begonnen oude, niet gescheiden rioleringen te vervangen door gescheiden rioleringen. Bij een gescheiden riolering wordt het schone water apart afgevoerd van het vuile water zodat het niet door de waterzuiveringsinstallatie hoeft en deze minder productie hoeft te draaien. Dit resulteert in één of meerdere nieuwe rioolbuizen die naast het bestaande tracé worden aangelegd. Hierbij bestaat de mogelijkheid dat archeologische resten worden verstoord.

Het plangebied kent volgens de Cultuurhistorische Hoofd Structuur van de Provincie Zuid-Holland (kaart 1b; archeologie, waarden) een lage verwachting¹, maar eerder onderzoek in het gebied buiten de middeleeuwse stadskern van Dordrecht heeft aangetoond dat ondanks de veronderstelde lage verwachting, de kans op de aanwezigheid van archeologische sporen toch niet gering is. Omdat op de drie genoemde trajecten (Oranjelaan/Bankastraat/Reeweg-Oost) de riolering op een andere plaats wordt gelegd als oorspronkelijk en er dus niet eerder geroerde grond verstoord zal worden, bestaat hierbij de kans dat er archeologische resten vernietigd zullen worden. Om die reden heeft Bureau Monumentenzorg en Archeologie besloten de werkzaamheden op deze drie trajecten archeologisch te begeleiden. Deze begeleiding is uitgevoerd tussen november 2007 en januari 2008.

Doel en vraagstelling

Het gebied buiten de oude stadskern van Dordrecht kenmerkt zich als een zogenaamd afgedekt landschap. Met de Sint Elisabethsvloeden van 1421-1424 overstroomde de Groote Waard en kwam het middeleeuwse landschap onder water te staan. Hierdoor ontstond een zoetwatergetijdengebied waarbij de rivieren de Merwede en de Maas zorgden voor de toevoer van water. Door het uitblijven van herstelwerkzaamheden aan de dijken kon in de daaropvolgende eeuwen een dik pakket rivierklei worden afgezet. Dit wordt het Merwededek genoemd.² Het pakket bestaat uit laagjes zand en klei: onderin zandig, bovenin kleilig. Kenmerkend voor dit pakket is ook de kalkrijkdom en het veelvuldig voorkomen van zoetwaterschelpen zoals de *Bithynia tentaculata* (grote diepslak). Pas vanaf het eind van de 16^e eeuw werd begonnen met het terugwinnen van land door inpoldering.

Het Merwededek heeft op veel plaatsen het middeleeuwse landschap afgedekt. Hierdoor kunnen archeologische resten uit deze periode zeer goed bewaard zijn gebleven. Voor archeologen zijn de lagen direct onder het Merwededek dus het interessantst. Het betreft hier het oorspronkelijke middeleeuwse landschap waar de eerste kolonisten omstreeks de elfde eeuw zijn gaan wonen. In die tijd was het een veenlandschap waar enkele meanderende rivieren hun weg doorheen baanden. Regelmatige overstromingen van deze rivieren zorgden voor een gemiddeld circa 10 centimeter dik (kom)kleilaagje op het veen. Dit kleilaagje bleek uitermate geschikt voor akkerbouw.

Het Merwededek en het middeleeuwse landschap worden, met name in sloten en rivierbeddingen, van elkaar gescheiden door een zogenaamde gidslaag. Het betreft hier een laagje dat door de vloed zelf of vlak erna is afgezet en waarin duidelijke brakwaterinvloeden zichtbaar zijn. Het bestaat uit een laag met zeer veel brakwaterkorkkels, zoals de *Cerastoderma (edule/glaucum)*.

In het begin van de twintigste eeuw is het gebied voor het eerst bebouwd. Voorafgaand aan de bouw is het land met een zandpakket opgehoogd.

¹ Op deze kaart is echter geen rekening gehouden met het verdrongen cultuurlandschap. Dit zal in 2008 worden gewijzigd.

² Het pakket (Merwededek) betreft de jongste afzettingen (circa 1424 - begin 17e eeuw) behorende tot de Formatie van Echteld.

De verwachting is dat bovenstaande bodemopbouw in het onderzoeksgebied wordt aangetroffen. In het gebied zouden middeleeuwse bewoningssporen (terpen, boerderijen, kerken), ontginningssporen (sloten, kuilen, greppels) en sporen van landgebruik en economische activiteiten (landbouw, veeteelt, visserij, scheepvaart) kunnen worden aangetroffen. Het doel van deze begeleiding is dan ook eventuele archeologische sporen in dit gebied tijdens de rioleringswerkzaamheden te onderzoeken en te beschrijven, om bij te dragen aan de kennisontwikkeling over dit gebied in de middeleeuwen op grond van het bodemarchief.

Vraagstellingen bij dit onderzoek zijn:

1. Hoe ziet de bodemopbouw in het plangebied eruit? Is er sprake van later opgebrachte zandophogingen en op welke diepte ligt het klei-op-veenlandschap?
2. Zijn er antropogene sporen aanwezig?
3. Wat is de aard van deze sporen?
4. Hoe sterk is de erosie van het middeleeuwse landschap geweest?

2. Werkwijze

Tijdens de werkzaamheden zijn op het tracé van de Oranjelaan en de Bankastraat ieder 12 begeleidingsmomenten geweest en op het tracé van de Reeweg Oost 5 keer. Tijdens een dergelijk moment is gekeken naar de bodemopbouw en naar de aanwezigheid van antropogene³ sporen.

3. Resultaten

Oranjelaan

De start van de ontgravingen op de Oranjelaan kon door omstandigheden niet worden gevolgd. Hierdoor is alleen de eindfase aan de noordkant van de Oranjelaan archeologisch begeleid. Bij geen enkel begeleidingsmoment is het middeleeuwse klei-op-veenlandschap gezien: de werkzaamheden reikten niet dieper dan het Merwededek.

Bankastraat

Het hele tracé van de Bankastraat is archeologisch begeleid. Het tracé begon bij de kruising met de Boeroestraat en liep tot en met het Halmaheiraplein. Tevens is nog een klein stukje van de Soembastraat meegenomen. Ook hier is geen enkele keer het niveau van het middeleeuwse landschap bereikt. Op een enkele plaats was de ondergrond verstoord door eerder gelegde rioleringen. Op andere plaatsen werd een dik pakket ophogingszand aangetroffen (gemiddeld anderhalve meter), waaronder het Merwedepakket lag. De dikte van het Merwedepakket kon hier niet worden vastgesteld.

Reeweg Oost

Het tracé van de Reeweg Oost (de riolering tussen de Ceramstraat en het Halmaheiraplein) is alleen in het begin begeleid, op 15 januari. Het diepste punt waarop werd verstoord lag op 1.77 meter onder maaiveld. De bodemopbouw bestond hier uit 50 centimeter opgehoogd zand met daaronder het Merwededek. Het middeleeuwse klei-op-veenlandschap is niet aangetroffen. Aangezien de rest van het tracé vrij kort was en niet dieper dan 1.77 onder maaiveld werd afgegraven, is besloten dit niet meer te begeleiden.

³ Antropogeen: door menselijk handelen gevormd.

4. Conclusies

De vraagstellingen kunnen aan de hand van de begeleiding worden beantwoord:

1. Hoe ziet de bodemopbouw in het plangebied eruit? Is er sprake van later opgebrachte zandophogingen en op welke diepte ligt het klei-op-veenlandschap?

Op geen enkele plaats is het middeleeuwse klei-op-veenlandschap aangetroffen. De diepte hiervan kon dus niet worden aangetoond. De dikte van de laag opgebracht zand, aangebracht in het begin van de 20^e eeuw voor het bouwrijp maken van het gebied, varieert sterk van 0,5 meter tot 2.

2. Zijn er behalve ploegsporen andere antropogene sporen aanwezig?

Nee, antropogene sporen zijn niet waargenomen.

3. Wat is de aard van deze sporen?

Dit soort sporen is niet aangetroffen. Het vaststellen van de aard van deze sporen is dus niet van toepassing.

4. Hoe sterk is de erosie van het middeleeuwse landschap geweest?

Het middeleeuwse landschap is niet aangetroffen. Hierdoor kon de omvang van eventuele erosie niet worden achterhaald.

Met deze begeleiding is het onderzoek aan de Oranjelaan/Bankastraat/Reeweg Oost afgerond. Archeologische sporen zijn niet aangetroffen.